

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

כאוסטריא-אונגריא: לשנה 7 כתרין לחצי שנה 3.50 רבע 1.75

באשכנז: לשנה 8 כתרין

ביתר הארצות: לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על המצפה בלי ההוספה הספרותית אין להתייחס. אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח

ברכת מו"מ 60 הלר. בראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה:

„HAMICPE“ Kraków.

(בהויז לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 6 sierpnia 1909

גליון לב.

טראקא י"ט אב פ' עקב תרס"ט.

מנחה אבעלעס שרה בוימינער

מאורשים בח' אב תרס"ט.

קראקא.

קראקא.

טובל ושרץ בידו.

שתי שנים ומהצה עברו מאז החליט ועד המדינה הלבוכי, כי על הועד הפועל שלו לבדוק את ככות העניות המופלגה, השולמת ביהודים בארץ הזאת ודהולכה ומהרבה משנה לשנה. היהודים אמנם פולנים הם ואין להם אינטרסים מיוחדים וכל הנעשה לטובת כל המדינה מוכרה להיות גם לטובתם ובכל זאת החיים חוקים מן הכלל הזה וכבוד הורה הנכיון, כי חוק שביהת יום ראשון וההומרות שמוסיפים עליו בכל פעם לא הועילו מאומה להטבת מצב היהודים בגליציה וכן יסוד אנודות האכרים והמיכתן מקפת המדינה ומסירת המכרה הקטן בידהן לא הביאו ברכה לכוהרי היהודים וכן הפוליטיקה האגררית של ועד המדינה, שתוצאותיה הן טהרת הארץ מהרשת המעשה והוצאת מאות מיליונים בכל שנה מהמדינה הדלה להוציא לארץ בעד הפצים, שאפשר היה לעשותם במדינה עצמה. בפוליטיקה האגררית אמנם הוטב מעט מצב האכרים והוטב הרבה מצב בעלי האהוזות

פיליטון.

מפח נפש.

(ציור)

מאח שבח וואלקאווסקי.

ר' גרשון לעבענסמאן הוא אחד האנשים, שכל ימיהם כחגים להם, בנידון זה, שכקיימים הם המיד, "הציו לר' וחציו לכם". אוהבים הם את הקב"ה ואוהבים גם את עולמו היפה, אשר כדא להנות בו בני אדם ואינם מחסרים את נפשם מטובה. "האי עלמא דמיא להם כבי הלולא", לפעמים כהלולא דר' שמעון בן יוחאי, הלולא של מצוה ולפעמים כהלולא וחננה פשוטים. כשאפשר לעבד את הבורא מתוך שמחה של מצוה מהיבני תהי, ואם אי אפשר אין הקב"ה בא ח"ו במרוניה על כריותיו. מהפשרים הם עם רבוננו של עולם: מה שלד' לד' ומה שלאנשים לאנשים ואין זה נונע כזה אפילו כמלוא נימא.

אין הם מקפחים ח"ו אפילו מצוה קלה, אבל גם את גופם אינם שוכחים כל עיקר. את הלך מחשבתו זה של ר' גרשון היה אפשר להכיר גם בחיצוניותו. דאגה של גלוה השכינה איננה מוצאה כמיו בפניו. תמיד היא עלו ושוב לב ושמח בעולמו של הקב"ה. גם איננו מצומק ומקומט כגורגרת ד"ד צדוק, כחסידיים אחרים, העומדים במדרגת חסידות

הגדולות. אבל רע ומר נורל העניים ובעה"ב הכינונים. כל צרכי האדם מתיקרים פי שנים ושלושה ומשכרת כע"כ יהודי בינוני דולכת ומתמעטת. האכרים הדלים ובעלי המלאכה בצד להם ירדו מן הארץ, כי אין להם מה להפסיד. ההגרה בגליציה וביהוד בין בעה"מ ובני הכפרים היהודים הגיעה למדרגה מבהילה, כבר קבלה צורת נדידת-עמים. אבל בע"ב יהודים עירוניים היוודים מנכסיהם בארץ הזאת לא יוכלו לאחוז במקל נודדים. רוב בעה"ב היהודים בערים הקטנות בגליציה הם ככלל חסידים הרדים על דתם ואין שום ארץ בעולם, הראויה ללכת שמה, שיוכלו אלה לעבוד את אלקים שם כמו בכיתם. לאנשים האלה הדת היא עיקר חכן הייהם ולא יוכלו למכור אותה בעד פת להם, אף אם בטוחים היו שימצאו מעבר לים. אבל אין להם תקוה כלל למצוא להמם בארץ אחרת. דרכי הפרנסה, שיהדו להם בפולן, לא ימצאו בשום מדינה ולעבודה קשה לא הכנינו. להם אין דרך אחרת רק לבקש למענם כוצא לפרנסה בגליציה עצמה. וזאת לא עשו עד כה לא מנהיגי המדינה בכלל ולא באי-כח היהודים בועד המדינה ובמועצת הממלכה בפרט. והיהודים הכסכנים האלה נופלים כזכובים, אין עצה ואין תהילה ואין מרחם, והם מסתפחים במחנות הקבצנים החוזרים על דפתהים, שמספרם הולך ורב משבוע לשבוע.

כמורה. נהנה הוא מן העולם יותר מבאצבע קטנה, על זה יעידו לחייו המלאות, בתפיו הדחכות ובטנו ההולכת ומתעגלת משנה לשנה. הוא אוהב את החיים וגם החיים מראים פנים שוחקות לו ואינם מקפחים את שברו.

וחי בהם ולא שימות בהם. כל מה דאמר לן רחמנא שרא לן בויתיה". אמר לנו דם בהמה וחי, התיר לנו דם התמצות של אדם, אמר לנו דבילות ולה"ר על איש פרטי, התיר לנו אלה על הכלל כלו, על כפלגה ועל אנודה. אמר לנו מעוננים ומנחשים, התיר לנו בעלי מופה. אמר לנו כל העבדות שבתורה, התיר לנו מרחצאות ומקומות הרופה... ולא עוד אלא אף בדבר זה עצמו, שאמר לנו, פתח לנו נקב בחורו של מחט, שנוכל להרחיבו בפתחו של אולם. אמר לנו לנו דכות קצוצה, פתח לנו "ההר עמקא". אמר לנו מו"מ ועבודה בשבת והמץ בפסח, פתח לנו "מכירה לנכרי". ומה יש לנו להתאונן על קודשא בריך הוא?

בללי החיים המעשיים האלה היו נר להגלי ר' גרשון ועל פיהם אחז את דרכו.

בכהמ"ד היה אחר "היהודים הנאים" בעלי הששי. תפלתו היתה בהתלהבות עצומה בקולי קולות, בצעקות ונניחות, בקפיצות מוזית לזוית, מתוך הנועה כל הגוף בבחינת "כל עצמותי תאמרנה" וקולו היה בוקע ועולה מתוך קולות יתר המהפללים, עד שהעומדים מחוץ לביהמ"ד היו מכירים מיד: זהו קולו של ר' גרשון לעבענסמאן. ב"אחד" היה מאריך עד

נורא הוא להביט בנדודי דפושים יד בעברם בכל עיר גדולה ובינונית סבית לבית, מפתה לפתח, לדרוש (כן, לדרוש, כי לבקש אין יודעים פה, אלו בקשו והתהננו אפשר שהיו מרחמים עליהם יותר) פרוטותיהם ועל פי רוב הם "דורשים" את הפרוטות כבתי בע"ב בינונים, יורדים כמורם ואוכדי-עצות, ומלאי דאגות וחכרי-להם יותר מהם, כי העשירים נועלים דלתותיהם בעדם ונוערים בהם. ורק הבינונים הדלים מוכרחים לעמוד כל היום בכיס פתוח מלא מעות דקות ולשרת את גדודי הקבצנים, שאינם פוסקים לפשוט ידיהם מכך עד ערב. המראה, שהיינו רגילים לראות לפני עשרים שנה רק בפורים, בעיוה"כ ובר"ח, אנו רואים עתה בכל יום ויום בלי הכרל. זר כי יבא הלום ויראה את המחזה הנורא, ישתומם ויתפלא וישאל: איך אפשר לעמוד בחיים כאלה אף יום אחד? ויהודי גליציה עומדים בהם זה עשרות בשנים ואין מעלה כלל על לב, שמן הראוי היה לבקש איזו עצה לשנות את דבר. "חכרת העזרה ליהודי גליציה", שנוסדה בקולומיה, נרדמה שנת עולם במרם התהילה לפעול וזהו אמנם דרך כל מוסד ומוסד, הנוסד במדינה הזאת. אנחנו פקקנו מיד באפשרות קיומה, בידענו את הקללה המיוחדת, הרובצת על יהודי המדינה הזאת, שידיהם אסורות כמו בנהושתים מעשות איזה דבר לצורך צבור, הגדול יותר מקהלה אחת. העסקנות

בלות הנפש ממש, והם מרגישים בו, כי מכוון הוא אז סוד של מסירת נפש.

חבר היה לר' משה ברוך הנמלן וחבריו, שעמם היה מטיל ארוכות וקצרות כשהוא מסתמך בירו על כתפיהם ומדברים כדברים העומדים בדומי של עולם החסידות. מספר היה אתם על נפלאות יהודים טובים ומתענג ומתפעל לשמוע אותם מאחרים. משההף היה בגופו ובמאדו ככל מעודה מצוה, מלוה מלכת. מעורת ער"ח, יום הלולא של איזה צדיק וכדומה. ליהודי טוב היה נוסע פעמים אחדות בשנה, עפ"י רוב בשבת פשוטה. ויום כואו היה יום טוב לגבאים ומשמשים בקדש. על הפתקא שלו שמסר לאדמו"ר היה כתוב רק: "גרשון בן שרה ליראת שמים". כל יהודי טוב שבא העירה היה מתאכסן בביתו, כל "נכד" ובל מיוחס היה מבקר אותו ראשונה ולא שם ממנו ריקס, שע"כ היה מכובד מאד אצל אדמו"ר, שב ישב בראש על יד ימינו והתכבד בכרכת המון ובכל מיני כבודים. נבאי היה כמעט בכל החברות, אבל עקר מעשהו הצטמצם בחכרת "שומרי שבת ומצוות". מכקש היה ומוצא ככל יום מכשולים חדשים, שהדרור נכשל בהם ר"ל והיה מתקן תקנות ונודר גדרים. הוא היה מראשי הלוחמים בכל חדש, מראשי רודפי הציונים ומקוקיו של קודשא ברוך הוא.

ביחוד היתה דבה "עבודתו" כשכנה. כשהיה בא לפנות ערב לביהמ"ד לתפלת המנחה ולמעודה שלישית ומטיל בנחת עקב כצד אגודל, במלך בנדוד בתוך חכרת חסידים, כשידיו חבוקות לו מאחוריו

ובת הצבור הכללי נעשתה פה מן הרברים האסורים לחרדים משום הדושם בלבד ולכוננים משום חשש לאומיות. כן כל דבר הנוסד ע"י אנשי לבב למונת הכלל הוא כנויך מת מאין תוסך ואין סומך, כי בעלי שתי הכתות הקיצוניות לא יניעו ידיהם לשום דבר צבורי חדש, ובעה"כ הבינונים אינם רגילים לעבוד ברשות עצמם, בלי אפטרופוסות מצד הקיצוניים.

ובמצב כזה תקהל כהרש דכא האנקטה, שהועיד ועד המדינה לפני שנתיים ומחצה כדשתדלות צירי הפולנים בעלי דת משה, הרוצים להפנין בזה נגד התנועה הלאומית, להראות שאין צורך ליהודים לדאוג בעצמם בעד צרכיהם, כי אפטרופוסים טובים להם, ועד המדינה כבר קבל על עצמו להושיעם. חכם פולני קבין המר סטטיסטי, להראות לעיני כל את מכת העניות, שפשתה ביהודי גליציה וארירי ה"סאים" ומושקיהם יחוו עצתם זה ככה וזה ככה, ועוד לא אבדו חכמי מדינה בפולן. הריעו עניי גליציה, הנה מושיעיהם! קחו את ילקוטי הקבצנות והשליכום אל הנהר ועשו לכם ארונות ברזל, לגנוז בהם את התון המוכן לכם מאת האנקטה.

עדיין איננו יודעים מי ומי יוזמו אל האנקטה. היוזמו רק באי-כח היהודים בועד המדינה ובקלוב הפולני? הישבו רק אדוקטים, להועיץ במה להושיע את בעה"כ היהודים או גם בעלי-בתים יוכלו להוות דעתם? לנו אחת היא ככל הקומדיה. כי אמנם קומדיה היא זו, אהיות עינים, תהבלת להרדים את יהודי גליציה ולחזק את כמהונם במטיביהם של עכשו, למען לא יואלו להושיע לעצמם בלי אפטרופוסים זרים. הגעו בעצמכם, אם יפתח יהודי אחד באנקטה הזאת את פיו ויאמר: אין תקוה להטיב מצב היהודים רק אם יבטלו את הרשעות והאנטישמיות הנהוגות בחוק שביתת יום א' ולחפזין להבין את האמת, שבנות החוק היא רק שישבות כל אדם יום אחד בשבוע, אבל לא לגזול בעזרתו מידי היהודים את המסחר הרל בתחלת און, לכופם לשכות שתי שכתות. יהודי השוכת בשבת כ"ז שעות פטור איפא מלעשות שכת שניה עם בעלי דת אחרת; יהודי הגומר חקי למודיו ככ"ם תיכונים וגבוהים כשר הוא לכל משרה ומשרה בלי הבל, למען לא יצטרכו כל בני היהודים המשכילים להיות אדוקטים, כי משא כבר הוא על המדינה העניה; החברות השמות להם מטור להושיע את

האכרים, אל יושיעום על חשבון היהודים. את אנשי הכפיים יש לעזור על נקלה ביסוד כתי-הרשת ובתי-ספר הרבה, לתת בידם תחלה להשתכר ולהגן על עצמם, אבל לא לגזול את המסחר הדל מיד היהודים הדלים ולמסרו ביד דלים אחרים; אם יבטלו הפרופינציות בשנה הבאה על הנהגת המדינה להוחר מאד, שלא לשול את ענף הפרנסה המיוחד ליהודים זה מאות בשנים ולמסרו בידי אחרים, שיש בידם ענפי פרנסות אחרים; צריכים ליסד בתי עבודה לגברים ולנשים ולקבץ שמה את כל היהודים והיהודיות החוזרים על הפתחים לפרוק עלם מעל צוארי היהודים הבינונים. כל מי מהם שאינו חולה או בעל מום או זקן מופלג יהיה מוכרה לעבוד — כמובן לא בשבת ויו"ט — להשתכר לחמו ואם לא יהפזין יכלא בבית הסהר עד שיאמר יוצה אני לעבוד. אם ימען יהודי אחד כך, הישמעו אנשי האנקטה בקולו? אם כן כל מעשה האנקטה הוא קומדיה ולא יותר, כל עצותיהם מאפע, הבל וריק יעורו. הרי זה בטובל ושרץ בידו.

ענינים מדיניים.

סדרים ההשים בהנהגת גליציה. בפקודה המניסטר העניי הפנים מנה נציב גליציה ר"ר בוביונסקי את שרי המחוז בקראקא, בפרמיסלא ובסמניסלב למשגיחים על כל הגלילות סביבותיהם. כל אחד מהם ישגיח על ל"ב מחוזות וישלח עוזר מיוחד לבקר את המחוזות ולהודיע הוצאות בדקיתו את הנציב. הממשלה הפנה עוד משגיחים כאלה, להקל את העבודה מעל נציבות המרכזית בלבוב. התקון הזה אינו חלוקת הארץ לגלילות ומנוי שרי גלילות, שיעמדו בין שרי המחוזות ובין הנציב, כמו שהבטיח הממשלה, התקון הזה הוא רק לפי שעה.

חתיעות מושלים. הצאר ניקולאי יצא ממחבואו אשר בכפר סמיך לעיר ממלכתו, לבקר את המושלים, שבקרוהי החיה. אך לא יכול המושל האדיר הזה לצאת מספינתו אל היבשה, כי כספינה, המוקפת ספינות מלחמה מכל עבריה ושוטרים ומרגלים מנינים על החוף, כמיח הוא יותר. והאנגלים והצרפתים מהלו על הכבוד הגדול. באנגליא פנה חבל גדולי הארץ, לורדים, דפוטטים, הנמונים ומנהלי מפלגות אד המניסטר האנגלי לעניני חוף בכקשה, להגיד להצאר,

כי טוב לו לחדול מרדות בעמי ברוח הנסוגים אחר ומענות את התפוישים באכזריות. — הצאר יבקר כימי האסוף גם את מלך איטליא ואת השולמן.

המלחמה והמרידה בספרד. ברברים רבים דומה המצב בספרד עתה להמצב ברוסיה לפני חמש שנים. גם בספרד כמו ברוסיה גרמו עשירים אחרים את המלחמה ככואם לרשות שאינה שלהם, למלא ביסס, אשר כשאויל לא ידע שבע. עשירים אחרים בספרד חפרו בהרים מחוץ לגבול העיר מיליה הספרדית ובטחו בחיל ספרד שיגן עליהם. אבל מה שסבלו יושבי אויא ואפריקה כדור הקודם לא יחפצו לסבול עיר היום. הקבילים תושבי הארץ הרסו את מסה"ב, שכנו הספרדים מן העיר עד המכרה כהר והכו את הפועלים וממשלת ספרד לא חפצה לסבול את חרפתה ושלחה חיל גדול עד הקבילויכ. גם הם נאספו בשרשים אסף איש הנלחמים בחוף-נפש נפלא והפילו חללים רבים כחיל ספרד, כי כלם בלב אחד ונפש אחת רוצים לגרש זרים מעל גבולם, בעוד שחיל ספרד מסרב לפקידיהם ואינם רוצים להחם בעד הון העשירים האחרים. ככל ארץ ספרד נשמעה הקריאה: ידכו העשירים למלחמה! (העשירים אינם עובדים שם בצבא כלל בתהם כפר נפשם) וזוה צמחה המרידה בכרצלונה, שהתפשמה בכל הארץ. בכרצלונה ישנם סוציאליים ורפובליקנים הרבה וגם מפלגה הדבקה בבית מדכות בורבון הקדמון, שיש לו עוד זרע. כל אלה קמו ובנו פולרה כחוצות, הרסו בארבעים כמות ומנורים קהולים, עקרו בדי מסה"ב, נתקו קוי המלגראף, החריבו בתי המטילה וירו על השוטרים ועל הפקידים והכנו שבתות פועים כליות בכל הארץ, להכריח את הממשלה לחדר מיד מהמלחמה. לפי הדיעות האחרונות הוטב המצב. הקבילים כבר דרשו לשלום, אם יצאו הספרדים מהוך גבולם והצבא הכניע את המרידה בכרצלונה וככל המדינה, והשבתה הכללית לא יצאה אל הפעל. במלחמה ובמרידה נהרגו אלפים מן הצבא ומן העם וראשי המורדים נתפשו ונרדו כלם למיתה.

על המצפה.

נצחון הלאום היהודי.

במדינה בוקיבניה, שאין בה דאום מושל, נצחה לאומיות ישראל נצחון גדול כחוק החדש ע"ד סדרי הבחירה אל ועד המדינה. שם יוסד ע"פ הצעת הועד

ונחת החלט, כשמטפתה האדומה ברובה על צוארו ושני קצותיה הלויים לו מאחוריו על ערפו, היתה פשוט השכינה שורה עליו.

זה היה חלקו לרי ואלה היו חבריו בביתמ"ד, אולם בחוף היה אדם אחד לגמרי. שם היה משאו ומהנו דוקא עם גנים או עם יהודים דומים לגנים. כהמ"ד והחוף היו לו שני עולמות רחוקים זה מזה, שאינם נוגעים איש ברעהו אפילו בהוש השערה. עם חסידים ויהודים ככלל, היה אימר, מיכ להתרועע כביתמ"ד ולשתות עמהם מי-רבש, אבל בחוף ישמרנו השם מהם.

בבית חרשתו שהיו עובדים בו בשבת עפ"י "מכירה לנכרי", היו כל הפועלים נוצרים. יהודי לא היה חפץ לקבל בשום אופן. לאותה העבודה הנהוגה בשבת הלא אסור להכשיל יהודי כחלול שבת, אם גם ירצה, (והרבה היו שרצו) וגם לעבודה שאפשר למנעה בשבת לא היה חפץ לקבל יהודים, מפני שיהודי, היה אימר, אוהב לעבד מעט ולשיל שבר מרובה, והמיד יש לו מענות והכיעות עליו. וגם הדרך-ארץ איננו זה של נכרי. הלא על כן אחיך הוא, יהודי כמותך, ומה גם בשהנך חרד לדבר ד, או הלא בא עליך המיד ככה התורה וי"ש.

כמשרד היו אמנם הפקידים והמזכירים רובם יהודים, אבל מאלה שבעניני דת אין כיניהם ונכרים ולא כלום. פה לא דקדק כ"כ בהכשלת האנשים בחלוק שבת מפני שאין המשרד מכרה להיות דוקא פהוח בשבת. הפקידים בעצמם הנהיגו את הדבר מפני

שהיום הראשון הוא מוקדש למיולים ולהענוגות בני אדם. ובכן הרי אין אחריותם עליו וסוף סוף הלא כך נוח לו. הרי יש בשבת פרענונות שמרי חוב בבתי הבנקים, משפטים וכדומה, וגם לפועלים פורעים בשבת את שכרם.

יהודי אדוק, גם את היותר מוכשר, לא היה מקבל במשרד שלו. האחד מפני השבת ושניה מפני שהוא מקלקל את כל הצורה המודרנית של המשרד. הגע בעצמך, יהודי בעל זקן, לובש ארוכות וירמולקה על ראשו, איזה טעם וחן יש למשרד, שפקידיו הם בעלי צורה כאזה? הרי זה פשוט "שטיבל" ומה יאמרו בעלי ברית מסחרו האשכנזים, בכקדם את משרדו, כהסהבלם בצורה כזאת?

כך היה ר' נרשון חי חיים טובים המשמחים אלקים ואנשים. ואם ככל ימות השנה כך, כימי הדרור, עונת המרחצאות ומקומות התרופה על אחת כמה ובמה! שם היה מוצא לו שלומים ביד רחבה על כל הנזירות הקטנות, שהיה זקוק להן בבית מפני חסירותו. שם הותרו כל הרצועות. לא דק שלא היה מתנהג כנוירות, אלא אף גם פדישות לא היה נהג כלל וכלל...

שם פשט את צורהו הישנה ולבש צורה איש אירפי גמור, מנוהץ ושחצני. כשהנך מסתבל בצורהו של ר' נרשון במקום כזה הרי אי אפשר לך להכירו כלל. לובש הוא בגדים בהירים, נועל נעלי לקה וחובש כובע פאנאמא לראשו. מחליף את הבגדים לפי מזג האוויר, הזקן מסירק

ומיושר במסרק ובמכרשת כדאנה דכה ואפילו שערה אחת לא העיזו לצאת חוף מנכרה מבלי לנפול תחת המספרים. השפם מתוקן ומחודד בשני קצוות וזקוף כחוצפה כלפי מעלה, דבר שעלה בעמל רב לפני הראי. והפאות נעלמו לגמרי. הוא לא שלח כהן ידו חלילה, הרי עוד יצטרך להן, אלא נראו כאלו בושו בכר מעשה שחצנות זו ותסתהרנה כחרפה לבין השערות האחרות, נכרסות הן להראות בחוף, או אולי בעניעותן אינן חפצות למפח על פניו כציציותיו של אותו חסיד.

כהדרו החיצוני ובמדברו הנאות, שבלו מחמאות, היה האדון לעבענמטמן לוקח שבי את לבות כל המטרוניתות. שנמשכו אליו כמו בקסם וגם הוא התכון כלפי המכרכות בקידה ובהשתחוויה והיה מתרצה ומהחמא נגדן ושום ציציות לא מפחו על פניו ושום דמות דיוקנא לא נראהה לו מתחת לחלון...

וכשהיה נוסע למקום מרחץ היה כוחר במקום דחוק במדינת חים, מקום בלתי נודע כ"כ ליהודים, מקום שאין מכירים ואין צריך דוקא להתכסות שחורים בכדי לעשות מה שלבו חפץ. ומדרכו היה להחזיק את הדבר בסוד.

בששב ממקום כזה היו פניו נוהרים מלאים שובע שמחות וממולאים על אחת שבע, והיו הידחים האלה נוהנים בו כח לכל השנה.

אולם השתא לא עלה לו הדבר יפה. כל חשבונו התקלקל ויצא כפחי נפש ואברה לו עינה

הקבוע על זה קמטטר מיוחד לבוחרים יהודים, שיבחרו את ציריהם בפני עצמם. ככל הערים במדינה היא יבחרו הרוהנים בפני עצמם, הרומנים בפ"ע, הפולנים בפ"ע, האשכנזים בפ"ע והיהודים בפ"ע. ליהודים יהיו שמונה מנדטים לבחירה בערים לועד המדינה, מלבד מנדט מלשכת המסחר ואולי גם מהקוריה של בעלי האחוזות. את הנצחון הזה השיג אחינו צירנו הנאמן ד"ר שטרובר בשביל עמו. אם התקבל ההצעה גם כועד הכללי יהיה זה הנצחון הממשי הראשון ללאום היהודי. כזה יבטל המשפט הקדום של הקופת ההתבוללות, שאין היהודים עם מיוחד, אלא הם מוכרחים לצמצם עצמם בתוך לאום אחר, שלא ישמע קולם ושלא יצטערו אלה הדורשים זה זמן רב במולד העם היהודי. וכאלה ישנם הרבה מאד. לא רק באי-כח הכנסיה השלטת, שקיום העם היהודי הוא לפוקה ולמכשול להם, אלא גם אלמנטים חפשים בכל עם ועם יכונו כמו ברותחים אם יראו איזה אות חיים בעם היהודי הבזוי והרחוק, אשר אמרו, שלא יוסף עוד לקום. ולא רק בין הזרים, כי-אם גם בין אחינו, אשר למוכת עצמם יבגדו בעמם ויעזרו על יד צוררניו, להכחידנו ולמחות שמנו כתחת השמים. בכוקבינה היה הדבר קשה להם המיד. כי שם אין לאום שולט במדינה. אין שם שום עם, שמספרו רב כל כך עד שיוכל לתבוע זכות הגמוניה, למשול על יתר העמים. ועוד אחת: שם יושבים גם מעט אשכנזים ובהיות שפת בתי הפקודות השפה האשכנזית מאין שום עם שיוכל לעשות לשונו שלמה, לא התרגלו בני היהודים כשום לשון מלבד האשכנזית ובתקופת ההתבוללות התבוללו בני היהודים באשכנזים, אבל לא יכלו לעשות אותם כזה לעם השולט במדינה, כי הרוהנים והרומנים רבים במספרם מן האשכנזים והיהודים יחדו. וכן בגדו האשכנזים ביהודים מאין להם צורך בהם ורוכס היו לנוצרים-סוציאליים. עתה נשאלו היהודים בעל כרחם עומדים בפ"ע ונקל היה לרעיון הלאומי ולתכיעות וחדור אל הרוכס. כך גרמו סבות אתנולוגיות גורם לחטיבה מיוחדת עד שכל הפקטורים יחדו, כי ישנו עם אחד באוסטריא מלבד המוקימים כחקים. שם נתקם כבר "ביר חזקה לנוד עליהם". ומשם — כן יש לקוות — יצא רעיון לאומיות ישראל ויתפשט בתחלה בכל אוסטריא ואחרי כן בכל העולם. ושם ד"ר כ. שטרובר יהיה קשור תמיד עם הנצחון הלאומי הזה, כי היה הראשון שהכיר את המצב במדינתו והשתמש בו לצורך עמו.

מנהיגי העם.

הד"ר זשימלובסקי, מו"ל הירחון "דאס נייע לעבען" בניוירק ואחר מ"מנוזיג-העם" החדשים, שהציעורים המודרניים נשמעים לו והולכים בעקבותיו, היה לפני שנים אחדות סוציאלי-ריבולוציונר כללי. כניטו הנויורקי, במקום שקימות כהות ומפלגות לאין מספר ובמקום שעסקני הכתות והמפלגות רבים ומתקיימים תדיר למי משפט הכבורה ומי מהם יבא בעזלא ובזמן קריב ישועה לעם העברי — כין כל העסקנים הללו היה הד"ר הנזכר למעלה חשוב ומצויין. מעל גליונות העהונים האמריקים ומעל במת הנואמים הוכיח בהוכחות עצומות מתורת הכלכלה והליכות המדינה, כי הישועה היחידה לכל העמים הבא אך ורק על ידי ריבולוציה סוציאלית. אין הכדל בין העמים, אין יוניואי יהודי, יש רק פועלים ועמלים ועשירים במלים, פועלים עובדים ועשירים מושלים. כל זמן שהכירורקטריה הבורגנונית מושלת בארץ יש שנאה וקנאה בין העמים ויש אנטישמיות המדכאת את היהודים, אבל מכיון שרסן הממשלה ימסר לידי הדמוקרטיה יוסרו כל החקים המעיקים וגזלת הזכויות והגבלות העמים הזרים בארץ תחדלנה ואהבה ואחות תשרור בין האנשים. הלאומיות היא רעה חולה, אחד מסמני החברה הבורגנונית. כך כתב וכך דבר הד"ר זשימלובסקי, וכהיות שהנהו סופר בעל כשרון ונואם מצויין וכל דבריו היו בהתפעלות והתלהבות וכניצוצות אש נכנסו אל הלב, מחאו לו כפים והלכו בעקבותיו. שנים אחדות עברו והד"ר זשימלובסקי החליף את הפירמה והיה לסוציאלי יהודי ראומי. אין רע, בזמן הזה שניהגים הסוחרים להחליף את הפירמה שלהם פעמים אחדות כשנה אחת, על אחת כמה וכמה שנתונה הרשות לעסקני הצבור להחליף את האידיאל שלהם פעם אחת בשנים אחדות. בעתונים היהודים סמנו את החלופין האלה בשמחה ובששון: "הד"ר זשימלובסקי שב אלינו". ובאמת התחיל הד"ר זשימלובסקי להוכיח מעל גליונות העתונים ומעל במת הנואמים בהוכחות עצומות מתוך ספרו של רודולף שפרינגר ומתוך תולדות ההתפתחות של הממלכה האוסטרית, כי הישועה הבא רק ע"י אכזינומיה לאומית. הלאומיות היא היסוד היותר בריא באנושיות, היהודי המכעית, שעליה תלויות תקוות עם ועם. כל נסיון של רכוא הלאומיות איזו שהתהיה לא יצלח וסוף סוף התהיה כל ממלכה מוכרחת לתת אכזינומיה לכל העמים המהגוררים כה. יש יוני ויש יהודי, וכל המנסה

למשמש את צורותיהם המיוחדות הרי זה חוטא. העם העברי צריך להלחם בעד תרותו הלאומית, ואחרי שנים רבות, כאשר חפצו יצלח בידו והאכזינומיה המבוקשת תהיה כבר קימה וחוקה, יהיה העם העברי בריא וחזק בכחותיו הרוחניים והחמייים ויוכלו אז גם לחשוב ע"א מדינה מיוחדת, ובא לציון גואל, אמן. כך כתב וכך דבר הד"ר חיים זשימלובסקי, ויען שהד"ר הנ"ל הנה סופר בעל כשרון ודברן מצויין ודבריו יצאו מלבו בהתלהבות שאינה עשויה, כמובן, לכן עשי רשם גדול וציעורים רבים מחאו לו כפים ביהר עוז והלכו בעקבותיו.

ויהי היום והד"ר הנכבד הזה הופיע אל העיר משרנוביץ, אל הכנסיה הגדולה של חובכי השפה "הלאומית", ה"זרנגן. שם הוכיח בהוכחות עצומות מתוך החיים היהודיים שבגולה שהשפה העברית אינה כלל שפתנו, ה"זרנגן הוא שפתנו הלאומית היחידה, שכל היהודים חייבים בכבודה ומצוה ללמדה לבנים ובנות ולהגות בה בשכבנו ובקומנו, וכל המרכה הרי זה משבח. ובהיותו שהד"ר הנכבד הנהו גם ממשל משלים המשיל את המלחמה שכין העברית וה"זרנגן לחותנה זקנה וחסרת כח המחזיקה את המפתחות וחפצה למשול ולשלוט בבית ואינה חפצה למסור אותם לכלתה הצעירה ומלאת הבח, אבל בהיות שכחותיה הולכים וכלים מיכרחת היא אחר כך לפנות את מקומה לכלתה הצעירה והטובה ממנה. כל פוהר חידות ומכין במשלים ראה או שהחיתנה הזקנה היא השפה העברית והצעירה ומלאת הבח המושלת היא — ה"זרנגן. הנואמים היו "נפלאים" והאקדמים הצעירים שכמשרנוביץ, שכלם כירוע שיכים אל אנודות ציוניות, בעזרתו והמיכותו החמה של ר' ליבוש מויבש, מחאו כפים עד כי רעשו אמות הספים של "הבית הלאומי" במשרנוביץ.

אבל חלופי הפירמה של הד"ר זשימלובסקי עוד לא הגיעו אל קצם ועוד ידו נטויה. בימינו אלה נתפרסם קול קורא לקונגרס קולטורני עברי שרק המורים שהשפה העברית היא שפתנו הלאומית היחידה ורוצים כתחיתה, יכולים לקחת בו חבל, ועל הקונגרס הזה קורא בחיל, בין יתר הקוראים, גם הד"ר זשימלובסקי. ומציר אנכי לי כמחי איך הד"ר זשימלובסקי עודה על במת הקונגרס העברי ודורש בשמחה של השפה העברית ומוכיח בהוכחות עצומות שהעבר והעתיד הם רק על צדה והשומעים שמחים ומוחאים כפים.

שלמה של חי ענג ונחת. השהא נתקלקל חשבוננו ע"י פושע ישראל אחד, שערכב את כל שמחתנו. אננצי הולמאן, "אשכנזי" מנהיג, ידיר מסחרו של ר' גרשון, איש עלו וקנתרן בטבע, שדרכו להונות את הבריות ולעמד עליהן כשעת קלקלהן, נטפל לו בשנה זו ויחלש בלבו להזקק לר' גרשון כמסעו, יערב לו את הענגונו ולהובישו משברו. בהשתדלותו עלה לו להודע במקום התרופה, ששמה נסע ר' גרשון ואחרי ימים אחרים בא גם הוא שמה ויהכון לשכר לו דירה בקרבתו, בכדי שיוכל לארב לו יומם ולילה. בקר בהיר וצח אחד מנקרי הקיץ היפים. חלונות ר' גרשון פתוחים לרוחה אל הגן שלפני הבית, שמשם נודף ריח נעים משיכ נפש. ר' גרשון עומד לפני הראי ומתקן את כלוריתו, זקנו ושפמו ומתכוון ללכת לסעוד פת שחרית אל בית הקפה. והנה נפתחה הדלת ומר הולמאן בא הכיתה. כהלום רעם נשאר ר' גרשון על עמדו ועשתנהויו נכוכו, ויבט כעינים למושות אל הבא. אולם עד מהרה התאוושש ויבלג על מבוכותו הפנימית ויאר פניו ויקדם בכרכה ובשמחה מעושה את הבא. "ברוך הכא מר הולמאן! הנם אתה באן? האח טוב ונעים מאד, לא פלתי כלל לחברותה מיבה כזוי קרא ר' גרשון". "גם לי כאה מציאוהך פה בהסח הדעת ורק במקרה נודע לי, כי הנך פה, ענה הולמאן בתמימות עשויה. שמח אני על הזרמנות זו מאד. אקוה כי

חברתנו הנעם לנו. אבל חי נפשי מר לעכענסמאן, לו פגשתוך בחיך, כי עתה לא הכרתוך כלל. הרי נעלם לנמרי "צלם אלקים" מעל פניך, הרי הנך אירפי לבל משפמי וחקותיו". "רחמנא לכא כעי". עונה ר' גרשון במהנצל, "מה הכדל איזה סחכות שם האדם על גופו? העקר הוא הלב". "ואיפה אתה סועד, מר לעכענסמאן, הלא פה הכל מרפה?". "כלום ניסע אדם לשם אכילה? ענה ר' גרשון במבוכה קלה, הרי אין נוסעים אלא לשם מנוחה ורחיצה והאכילה היא אין זה עקר, ולא על בשר לבדו יחיה האדם. אלא על כל מוצא פי ד'. אפשר לספק את צרכי הגוף גם כלחם וסרדינים וכרומה מן הדרכים המתרים". שחוק קל עבר על שפתי הולמאן ובכרו חשכ: נראה נא מה יהיו חלומותיך! "בודאי הלך עתה לאכל פת שחרית, הכה והלכנו יחרו". אמר הולמאן. "אינני רעב עוד, בקש ר' גרשון לדחותו. דרכי לסעד פת שחרית בשעה מאוחרת. בודאי יהיה קשה לך לכון את שעות אכילתי, בי אין לי קביעות לזה". עוד חצי שעה ישב הולמאן בחדרו וישוחח שונות ואחר התפטר ויצא ככונה לארב לו מרחוק. "הרי לך משלחה! מלמל ר' גרשון לנפשו בצאת הולמאן מן הבית. כלום חסרתי אלא זה. ועתה מה לעשות, איך נפטרם מענשו שליה?" לע"י לא היתה

לו כל עצה, מיל אנה ואנה בחדר נגרש מאד ויבקש התכלות. לאחרונה תקף עליו רעבונו ויוציא את ראשו מבעד החיך וירא את הולמאן מרחוק פניה יעובר לאיזה רחוב. וימהר וילבש את בגדו ויצא אל בית הקפה. במרם הספיק לצוות למלצר לתת לו פת שחרית והנה הולמאן בא. "בנראה נמלכה, מר לעכענסמאן, אמר בחיך של שופר התופש את הגנב בננבתו, רעבונך תקף עליך פתאם". "לא באתי אלא לשתות תה ולקרוא כעתון", התנצל ר' גרשון. קצת מבוש ולכו רתח בקרבנו. המלצר הגיש לו כוס תה ותופינים אחדים. "בהופינים האלה יש חשש חמאה נכרית". הורה הולמאן כמתכוון לשובתו, שלא יכשל במאבלים אסורים. "האמנם? העמיר ר' גרשון פנים של המהון, תודה שהצלחני מעכירה". ולא ננע עוד בתופינים ויהי מוכרח להסתפק כנלוסקה פשוטה, שהיה עוד מוכרח לחזר על נטייה ידים, דבר שמשך עריו את העינים ולא היה נעים לו כלל. גם הוכרח לשבת כסוי ראש באכילתו, נ"כ דבר, שלא התאים כלל אל חיזונוהו, שע"כ הביט עליו המלצר בשחוק. והולמאן סעד כינתים את לבו כארוחה שמנה לקנתו הגדולה של ר' גרשון, שחשב כשעת מעשה בלכו: הלואי שיחנק בזוללותו ואפטר ממנו פעם אחת! לאדוות הצהרים התעכב שעות אחדות אחרי הזמן ויבקש לו איזו מסעדה נעלמה, וכמעט שישכ

היו ימים — ולא רחוקים הם מאתנו — אשר כל איש פשוט, ועל אחת כמה וכמה אנשים שהאמרו להיות מנהיגי העם וגרוליו, היו צריכים לזכור היום את אשר אמרו אתמול, ה"ה"ן" היה, ה"ה"ן" וה"לא"י היה "לא"י" ושהי פעמים שהים — ארבע, אבל הימים ההם עברו, כנראה, לכלי שוב עוד. על כמת החיים היהודיים עלו המון "מנהיגים", שזרים להם רגשי הבישה והכלמה וכאשר ימיר איש את נעלי ירו מחליפים הם את רעותיהם, דורכים בגאווה על כל קדשי העם ועוסקים בפרוספיטוציה איריאלית. כחצפה וביהירות הם מהאמרים להיות מדברנא דאומתא וכעמ חלוד ופה מכחש הם מפיצים רעל, בוז לכל יקר וקדוש, ותמיר עומדים הכן עררי-צאן העושים את מלאכתם באמונה — וכוחאים כפי... צבי שרפשמן.

מן העם.

בדבר יסוד מוטבה גליצית בא"י.

ההתענינות המרובה מצד יהודי גליציה בשביל ישוב בא"י, שנתרבתה ביחוד מעת שנתפרסמה בכתובים וגם ב"המצפה", הידועה ע"ד השאיפה, ליסד קולוניה גליצית בא"י, זו היא המחיבת אותנו, לפרסם בגלוי את מחשבתנו והכנותינו, וכמו-כן גם את התנאים שבהן תלויה ההגשמות הרעיון בדבר יסוד הקולוניה הנ"ל. האספה, שהיתה בסמינלכ ביום העשרים ליולי ושבה השהתפו לערך שלשים איש, מהם כאלו, שזה עכשיו הירו את פלשתניה והרבה מאלו, הרוצים להאחו בפלשתניה בתור אכרים, האספה הזאת, בהקשיבה לדברי כל התורים, ששהו איזה זמן בא"י ולטרו לדעת את החיים והתנאים שם, באה לידי ההחלטה האלה: א) בכדי להתאחו בפלשתניה בתור אכר נחוץ הון של עשרת אלפים עד י"ב אלף כתר בשביל כל משפחה. היינו: ד' אלפים כתרים ויותר מחיר הקרקע. והשאר לכנות בית, לקניה חפצים, מכשירים, מקנה וכו'. ב) ההון האמור די רק אן, כשקבוצה שלמה של אנשים מתאחרים להכלית יסוד מישבה אחת. עי"ו עולים החיים במושבה בוזל יותר, מפני שבהוצאות בשביל צרכי הכלל, כעין חפירת באר, החוקת שו"ב וכדומה, משהתתפס כלם. כפי החלטת האספה צריכה הקבוצה הזאת להיות בת כ"ה חברים, לכל-הפחות. ג) בהרעיון של יסוד מושבה גליצית בא"י יהיה איפוא רק אז ממשוה, כשמספר

החברים, שהונם עולה — כפי שיוכיחו — לסכום של 12—10 אלפים כהרים והנכונים להתאהז בכל שעה בא"י, יעלה לעשרים וחמשה. ר) לכשיושג המספר הנ"ל, צריכים כל החברים לשלוח במשך ג' חרשים, לא יאוחר, לידי הועד, שנבחר על האספה, עפ"י האררסה שלמטה, את הסכום של אלף כתרים כל-אחד. כשכבר יהיה הכסף בירי הועד, ישלחו עי"י שנים או ששה אנשים לפלשתניה, למטרת קנית הקרקע ומסירת דמי-קדימה, וכדבר תשלום הועד, יתנו עם המוכר איזה זמן מוגבל. על-כל-ענינים צריכים ה: כרים להתחשב עם האפשרות, שיצמיכו לשלם את העקף כבר אחרי עבור חודש ימים מעת הקניה. ככלל על החברים לדאוג בעד זה, שכבר אחרי ר' ירחים מעת היותם לחברי הקבוצה, יהיה בירם כל הסכום הררוש (12—10 אלפים כתררים). ה) בשעה, שנספר החברים המסכימים לההנאים הנ"ל והנכונים לצאת לא"י בכל שעה, יגיע כבר לעשרים וחמשה, או יתקבלו לחברים גם אנשים כאלו, הנכונים להשתתף רק בקנית הקרקע, שהם לא יעבדוה בעצמם, אלא ימסרוה לאחרים כחכירה או לארסות. החברים מהסוג השני, צריכים ג"כ למלא אחרי כל הרריושות והתנאים הנ"ל במרה שהן נוגעות רק אל הסכום, שעליהם לשלם בתור מחיר-הקרקע. — בסוף הרינו מודיעים עוד, שפעם לשבוע יתאספו חברי הועד לישיבה ובכל פעם יודיעו את החברים ע"ר מצב הענינים. — האררסה למכתבים ולמשלוח-כספים היא:

Dr. Hillel Sussmann Advokat Stanislaw.
בשם הועד
ד"ר הלל זיסמן. ליב בלעך. מאיר העניש.

פיריטון כומן.

אנחמה השנה.

בגלל האנקמה, העתירה להיות בלכוב, לבקש החכלות להקל ברחמים רבים עניות היהודים, עשיתי בעצמי אנקמה קדומה, לאסוף חמר בענין הקשה הזה, להמציאי לבעלי האנקמה כי יראת, שבעלי האנקמה מתוך צערם הגדול על עניי עמנו ישכחו להכין להם חמר ועצות. בתחלה פניתי אל ראש קהל בעיר נרולה בשאלה: "מה היא לדעך העצה הנכונה, להציל את

היהודים במדינה הזאת מענים הנורא?" — את הישראלים, הקן פרנס הצבור. "התאמן — שאלתי — ככח שנוי-השם לחולה? ואני אמרתי שמשביל כמוך כבר התגבר על אמונית מבלות". "כבר נא בלחש — העירני הרקמור במשכו בשרולי — כי בחרר הסמוך יושבי עורני הנוצרי ואין סן הנמוס. וכנוגע לעצתי, להושיע לאלה הישראלים, שנשארו אחורנית, דעתי היא שאין טוב מן השתיקה, שלא לדבר על-אדותם ולא לחשוב בדבר גורלם והזמן יעשה את שלו, ההתקרבות תבא ממילא והגאלם... ובכן ש... ש... שא!" לעווענשטיין בקש מנדט מאת היהודים ועשה רעש לרק, האיני יודע, שאין טוב מלשבת ולדום?" יצאתי מאת פרנס הישראלים כתודה. באתי אל ראש קהל בעיר קמנה, חסיד ומקורב גדול בחצר בלו ושאלתי בידי, "האמן לי ר' קרוב — ענה הפרנס המכובד — לא חשוד קוב"ה דעביד דינא בלא רינא. מסתמא איננו שוים יותר; ראה עולם הפוך היום, הנשים מניחות פאות על צרעיהן ושמות ספורוקה רחכות על ראשיהן והנכרים קוצצים את הפאות ומואסים בספורוקה, הנערים מתרשלים בלמוד התורה והנערות הונות כתורה וזה מביא לידי תפלות ר"ל. הכל עוכרים על צואת ר"י החסיד, יוצאים לדרכם לעסקיהם ביום כ' וביום ד' ואיך יצליחו. ראה נא, בחדש הזה הוא עונה הרירות העירנו, מי זה מרקק היום בימים שאינם מסוגלים לחלופי רירות, כגוים הם עושים, בלי כל חשש לצואת ריה"ח. על כן הרירות וכל צרכי היהודים מתקרים וכל פתגמי היהודים מתקלקלות. בא וראה, הרי כלל נוא, שכל דבר שהרריתה רבה עליו מתקיר ואם ימעמי הרורשים ידר נס המחיר ובשטיימלך הרבר להפך, כל מה שימעמו דורשיהם ירבה מחירם, האין זה עניש מן השמים?" והלא צריכים היו — שאלתי בתמימות — נוטשי השטיימלך להעניש ולא דורשיהם?" הפרנס נחך על תמימותי והשיב: "הלא תמיר היא כה את אשר יאהב ה' יוכיח". "ומה דעתך — ישי" על דבר האנקמה, כמה יוכלו להשיב היא — השיב בקממו את מצחי — וישיבות בכל עיר ועיר, בחורי ישראל ישיבי תורה וי"ש עד שיכנסו לחפה, כמו שהיה נהיג המיר בישראל, או לא ידענו מחסיר". "ואיך ידעו — הוספתי לשאול בעונה — תורה וי"ש ורינים ומנהנים, הלא בישיבות אין לומדים כלל לא דינים ולא ספרי מוסר ולא ספרי חסידים ואף לא תנ"ך וש"ס, כי אם ספרי

בפיו כסה על מביכת נפשי ויברך את בואי ויאמר בלצון אנוס: "כנראה עשית לך, מר הולמאן, לחובה לרדוף אחרי". "לרדוף? חדילה, ענה הולמאן בשפת ערומים, איזו סכה יש לי לרדוף, אלא שגם אני קבלתי מלגמה מכית, למחר לבוא ואתנגלל ואכא הנה, ממש כמו שקיה לך סר לעבענסמאן". ופרק חדש החל של כעם וענויים עד שמאס ר' גרשון בחייו וישב באמת בזמן קצר הכיתה. רזה ורל בלחיים נופלות שב ר' גרשון לעירו לתמהון לב כל מכיריו, אשר אמרו בלצון, כי הפעם כנראה נסע, לערוך גלות". מאז והלאה נדרשה שנאה כבושה בלב ר' גרשון הולמאן. אחרי חצי שנה היו בחירות לשלמון הקהל ובין אחרים קנדר גם הולמאן. ר' גרשון עמד בצד נגרו. "התהכן, צעק, פישע ישראל ואיכל מטרפות יבחר לשלמון. הקהל, שכל עקרו אינו אלא מוסר דתי!" טען אל הכותרים וישתדל בעד מהננרו, שגם הוא לא עלה על הולמאן במאומה בענינים דתיים ואיש לא הכין את הסיד הזה. את זה ידע הולמאן. באחרונה המהו הולמאן הצרה וילחש לו, כי לא יוסף עוד לנסוע אתו למקום הרופה. אז הרפה ממנו. גם אז לא ידע איש את סוד התמורה, את זה ידע ר' גרשון.

המטרוניתא נראה כפרי-ארס, דבר שתלכין את פניו ודבא את רוחו מאר. על אחת שבע רבו ענויו כשבת. כי הולמאן השניח עליו בשבע עינים, לשמרו מחלול שבת. פעם ראה קצה מטפתת האף כולט מכיס ומיר העיררה: "ר' גרשון הלא אין פה עירוב". הרבר היה בחוץ ולא היתה לו בררה אחת, אלא לבכיח על ציארן, כמי שהיה עושה בעירו, אלא ששם נחל מזה כביר וזה משך עליו את עין הרואים, אשר חשבוהו למשיגע. ועיר היה מיכרח להביע תודה למיסיהו, כי הוכירתי דבר ששכח "כמקרה". כשני שבועות אכף עליו הולמאן את ידידותו בע"כ וינרר אחריו כצל ולא סר ממנו. בסוף פקעה סבלנותו וינמר לנסוע מפה למקום אחר. "הידעת מר הולמאן, ספר לו ר' גרשון בכקר אחד, כי קבלתי אמש מלגמה, לבוא מיד לרגל איזה עסק נכבד הכיתה. עיר היום אצא מפה". "חבל על חברתך הנעימה לי מאר", התנודר הולמאן ובלבו אמר: חכה, עוד תלכד בכפי, לא ארפה עוד ממך! ר' גרשון נסע בהחכא למקום הרופה אחר ויברך: ברוך שפטיני, וישמח בלבו על הגאולה ועל התמורה ויאמר לבקש-עתה שלימים תחת כל הענוים והסנופים, אשר הסתגף עד עתה. אולם עד הוא עושה כה וכה והנה הולמאן לנגד עיניו. דמיר' גרשון נקפאו בעורקיו. רכש"ע מה זה הודקק המשומד הזה אלי, לסרר את חיי! רשע שכמותו, הלאי שפה תהיה קבורתו! צעק לכנ בקרבי. אולם

אל השלחן בהרחבת הדעת וכצפיה לארוחה שמנה, להשקיט את רעבונו הגדול והנה כמו מתחת לארץ צמח פתאם הולמאן. כמעט שלא נפקעה מררתו של ר' גרשון. מה יעשה עתה, מה יוכל לאכל? והוא דעב כ"כ עד שכמעט חשכו עיניו. אין בררה, יהי דגים ולחם. "הדגים, אמר הולמאן, כשצוה ר' גרשון למצר לתת לו מנה של שיכונא, מלבד בשולי נכרים יש בהם גם חזשש מרפה, כי באוהם הכלים עצמם מכשלים גם דגים ממאים". ר' גרשון השיב למורת רוחו את פקודתו למלצר ויצו לתת לו קפסת סרדינים. גם בסרדינים יש חשש שומן חזיר", העיררה הולמאן. מצבו של ר' גרשון היה נורא, לא נשאר לו לאכול אלא לחם, דגים מלוחים ומעט שכר, את אלה התיר לו הצדיק הולמאן ברוב רחמיו, בעוד שהולמאן המיב את לבו על הרנגולות צלויות ייין שמפניה, ור' גרשון מסתכל בו בקנאה ורירו נוזל מפיו. "יטח שמו וזבור, חשב בלבו, לו מותר הבל לאכל עד כדי להתפקע ולי אסור להנות אף באצבע קמנה!" כל זה חשב בלבו, אבל כפני עוד היה מוכרח להודות לו על הערותיו הנכונות ששמרהו מן המכשול. כן ארב לו הולמאן יומם ולילה ולא נתנהו להנות מהעולם הזה הנאה כל שהיא. פעם אחת הציגהו לפני מטרוניתא אחת ברחוב, כבר נעה ידו של ר' גרשון להושפה והנה נעץ בו הולמאן את עיניו ויהי מוכרח להחזירה וכפני

כמלחמת החרות. יהודים רבים נשאו מרכותיהם וביניהם ראש הקהל מר אברהם פרחי. דגלי ציון עם טג"ד הורמו.

זה ימים אחדים מתעכב נציב ירושלים סוכני ביי בעיר הממלכה. הוא בקר את החכם כשי ודבר אתו הרבה ע"ד היהודים בא"י והבטיחהו, כי בקרוב יבטל המנהג של פתקאות אדמות הנתן ליהודים, הכאים לא"י. הנציב בקש מאת הרב, לעשות מהרה קץ למחלקת הספרדים בירושלים. גם ע"ד המושבות רבר והעיר על הועלתן והביע תקוה, שיתרבה הישוב היהודי.

יעקב פרחי.

מחרוב ומרחוב.

שוונות. כנכחה סמוכה לעיר פעשאוויר כהודו נמצאה צנצנת ובה חלק מאפר גויט בודרא. מיסד הדת הנורעה על שמו. הוא מת בשנת תק"ג לפני חרבן בית שני וגופו נשרף ואפרו נקבר בשמונה מהומות. — כאשר שכ הצרפתי בלעריה פאריזה, אחרי אשר עף במכונת כנפיו מעל תעלת הים מצרפת לאנגליא, כבלוהו אנשי פאריז כמלך מושיע. מניסמרים ורכבות אנשים חכו לו כחצר מסה"ב ושום נשיא לא זכה עוד לקבלת פנים בזאת. לפאריז: עיר ממלכת הלוקסוס. יקרה הפריחה באויר ללא תועלת מכל תשועה אחרת. — באונגרן נגלה, כי ישנם סוחרי י"ש המערבים מתיל בתוך הי"ש, להרבות הריפותו וזהו סם המות. מאות שותי י"ש מתו מזה. יש להזהיר את המזגנים וסוחרי הי"ש מזה. — הסטודנט הרוטני סימשינסקי, ישרג את נציב גליציא הגראף פיטוצפי ונדון למיתה יתתי פעמים וחונן מאת הקיסר ומיתו נחלפה במאמר עשרים שנה, הובא מלבוך לסמניסלב. כבואו במסחיני כפות-ידיים יצאו לקראתו המון רותנים והריעו לקראתו כמו לקראת מלאך מושיע. — בארע מנדשור באזיא המזרחית ישטפו המים חלק רב מן הארע, ישנהפכה בים. יותר מאלף נפש אדם נטבעו וכל הכרמה. — באמריקה הדרומית והתיכונה וביחיד במססימה היה רעד אדמה כזה שהיה באיטליא בשנה שעברה. בתי ערים שלמות נהרסו ונמחו מעל האדמה וסברו יושביהן תחתיהן. מספר ההרוגים עולה למאות או לאלפים. — הסינאמור הרוסי גארין ברס ברשיון הצאר את בתי הספקת צרכי הצבא והממשלה ומצא, כי כל הפקידים הממונים על פבלת צרכי הצבא לקחו שחד מאת המספיקים. שכעבור זה יכלו להנות את הממשלה ולהספיק לה סחורה פחותת הערך. השערוריה רבה מאד ואלו נמסרו כל הגנבים והמעלימים לרין היו גדולי השירים וחשובי האזרחים נתפשים בעינם, ע"ב גמר המניסמרים למשפטיים, שלא למסור לרין רב את המספיקים שהונו את הממשלה, אכל לא את נותני השחד בעד הצדק. — ברומיא נתפשים עוד אנודות שודדים ורוצחים, שנסודו בשעת המרידה.

*

עיש על עלילת דם. בעיר פויעק כביהם נגמר דין ראש התחנה במסה"ב בוולאסטיי פארל ישוטא. שהעליל על הסוחר היהודי דודוויג מעניג, כי שחט יחד נוצרי וכי ראה אצלו את בנדי הילד מנאלים בדס. את העלילה ספר לכל ונס הלשין אצל הושנדרמית. היהודי הביא עדים. כי צרור הבגדים היה מנאל בדס יען פנה כשר בעד וצוה לחבשו עם הבגדים של ילד יהודי שהביא מבית חולים, בחבילה אחת. המעליל יצא חיב ונענש לשלם קנס מאה כתר או לשבת כמאסר חמשה ימים ולשלם הוצאות המשפט.

עושי אנטישמיות. בבית מרוח כבודפסט צוה היהודי ראש כנס, ערנסט פֶרנקה, את המלצר, להביא לו סרטנים לאכל. סמך לו ישבו אפיציר נוצרי וכהן נוצרי והאפיציר העיר: היום אוכלים כל היהודים סרטנים, בעל הסרטנים קם כקצף גדוק על האפיציר, שהעזו לקרוא לו יהודי, אע"פ שהוא אוכל סרטנים ומרא לו "אכר". האפיציר הוציא את הרנו מתערה והיהודי הוציא אקדה ולא הרבה חסר שיפלו שניהם הללים. אך האפיציר משל ברוחו והשיב הרבו את נדנה. ממחרת שלח היהודי בעל הסימנים

הדפוסטים החפשים ברומה מתכונני, ענה, להביא את ענין קשוי השעבוד של היהודים לפני הדומה, ככסיון הבאה. דם ידברו משפטים עם המניסמיר להשכלה על נזרותיו לכרי קבל יהודים כבה"ם הגבוהים. ככלל שנו עתה הקדמים את יחוסם ליהודי. דעת הקהל המהדרם התרעמה עליהם ער בה, שבגרו ביהודים וחנפו בשתיקתם לשחורים. לכן חגרו עיז, לריב עתה ריב היהודים וכפרט ששמש השחורים החלה לעיזב. סמן מורגש לשני הזה היא החלטהם להקים קנדיטס יהודי אל הדומה מארסה במקום פרנסמט שמה. בשנה שעברה לא היו מעיזים לעשות כן. ויש גם תקוה שיבחר יהודי, כי בקוריה הראשונה, שממנה היה פרנסמט נבחר, יש לקדמים וליהודים ששים אחוזים ממאה בחרים. שם הקנדיטס כבר נודע, היא עורך הדין ארקדי ברודסקי. אתב"ש.

מכתב מזוריא.

קושטא. בעהונים נתפשטה שמועה, כי החכם כשי ר' חיים נחום אומר להלחם כלשון העברית ולהכחידה והוא רוצה, שילמדו י"ש"ם בשפת מירקיא ושיהרנמו את התלמוד מורקיה, גם אמר, לפי השמועה, כי אין ליהודים לשון לאומית ועברית מקומה רק כביהב"נ ולא כביה"ם. כמו שאפשר היה לשער מראש פרסם החכם כשי הזכחה נמצאה ואמר, כי דעת המתבוללים איננה דעתי. הוא נשבע במיעצה הלאומית ולפני העם, כי ישטור על כל קניינו הלאומיים וישגיח שילמדו כבה"ם עברית וגם תורה רק בשפ"ע, עב"ע. אם לא עשה עוד איזה דבר בענין החנוך, זהו מחסר כסף לצבור.

כאשר בקרה הדפוסציה של הפרלמנט המורקי בימים האלה את ארצות המערב בקרה גם את הנהגת ח' "בל ישראל חברים". ריוז מעוויפק ביי הביע הירת הפרלמנט להחברה היהודית על אשר למדה את בני היהודים במורח דעת ועשהה אותם ראויים לעבוד כבתי הפקודות המורקיים. הוא יודע אמונה היהודים לארץ מולדתם ועל כן הוא רוצה בהגברת הציונית, שיתחילו היהודים להתישב בא"י, אבל הוא מזהיר מפני ציונות פוליטית, העלולה לכרוא שאלת יהודים גם כמורקיא. ראש ח' כ"ח הכטיח, כי אמנם היהודים נאמנים לארצות מולדתם והח' אינה תומכת ביד הציונים בשום אופן, היא תשמור רק את הפרוגרמה שלה. כנגדון בקרו הדפוסטים את ראשי הציונים והם הכטיחוב, כי הציונים את טובה המורקים הם רוצים ואין חפצם לקרוע מהם כרינה.

הסופר הוויני של ה"דשוואיש קרוניקל" פרסם אינטרוויו, שהיה לו עם החכם כשי ר' יעקב מאיר מסאלוניקי. הוא העיר על ההפרזה שבעתונים ע"ד יא". אם בנו שני בתים באיזה מקום מיר מכריזים, שנסודה מושבה חרשה. אין לגרים רעש כמירקיא על לא דבר. היא צריכה עתה מנוחה. גם לדוד ולפזון כתב כן והודה לו. לעמת זה יש לשים לב לחנוך הילדים כמורקיא. כסאלוניקי ישנם עור שני אלפי ילדים יהודים כלי חנוך מאין ב"ם. כל עשירי היהודים צריכים לעסוק בזה.

כמריפולים כאפריקה גם השנה לא עלה הקציר יפה והיוקר יאמיר, היהודים שם מתרדלים. מבצרה באות שמועית לא טובות. קרו שם מקרים, שמחמדים העלילו על יהודים, כי נאצו את הקוראן. כן עושים המחמדים אם יתכעו יהודים חיב מירכ.

החכם כשי ר' חיים נחום פה השיג את אות הכבוד הראשין מאת השולמן ואת כבוד של שלמה המלך מאת מנליק מלך אבסניא. ראוי להזכיר, כי עוזרו של המניסמיר לפינץ פה מר נסים רוסו הוא יהודי ציוני. בשבוע שעבר חגגו כל יושבי מורקיא את יום מתן הקינסמיוציא, שנמלאה לה שנה. גם היהודים השתתפו בחגיגה. החצרות "רודפי אמת" ו"מכבי" הניחו זר פרחים גדול על גל קברי החללים, שנפלו

פלפול לכר והבחור הלומד עשרים שנה גפ"ת אינו יודע אף דין פשוט?" "אפיקורוס אתה — קצף הפרנס — א"כ אין לי מה לדבר אתך".

הולבתי את שאלתי אל אחד מבאי כחנו כפרלמנט, מנהיג מפלגה ובעל עצה גדול, אשר גם את הממשלה הוא חונן בעצותיו ובהצעותיו. "מה תיעץ את בעלי האנקמה, הרוצים להושיע את... את בעלי דת משה?" "מיר "את העניים", אצלי אין בעני דת פלונית או נית, אלא עשירים ועניים". "יהי העניים — ענתי בוהור — ומה עצהך?" "גליציא היא מדינה אנגרית — ענה כלשון מדברת גדולות ויותר דברו עינוי הבולטות מאשר לשונו הזוהרה כמליה — הפרולטריו- וציא מהנהגת בעצלתים וזמן המעבר ארוך פה מבארצות אחרות וע"כ סובלים פה הבינונים יותר עד שיעברו אל הפרולטריוא. כן צריך להיות ע"פ חוק מלחמה וזקיום ואין להקן כלוב". "הלא כאשר עמדת על הבחירה הבטחת להקן ככל מה שביכלהך ולהושיע העצה ובהשתדלות" — כן ערבתי לכי לשאול "יאוש, כראוהי, כי גם מאת זה אצא וירי על ראשי. האתה מחזיקני לאדם שאינו עומד בברוכו?" זה היה אות שלא אוסיף להלאותו. ומה אמסור לאנקמה? כך ידעו השונאים מחייהכ. המחמט.

מכתב מרוסיא.

ווארשא. כהלה ומכוכה עתה בין "אגודה העם הרוסי". צרה אחרי צרה באה עליה, נגלו שוליה על פניה, כל תועבותיה נחשפו לעיני השמש והממשלה כובשה פניה בקרקע, כראותה את מי שמה לעמוד הימין לבסא ולמזבח, והיא רוחצת בנקיון בפיה ודוחה אותה לאמר: אינני מכירה אותך. אבל מחוצפת הזונה של אנשי האגודה וזמן התרועם נגד הממשלה ונגד בתי-הדין נראה ברור היחא הקרוב. ככן יחיד שפונק הם מהחמטאים לפני הצאר זה כמה שבועות נדונים עתה בפנילנד רוצחי ציר. הרומה הרצנשמיינ. ואע"פ שברור כבר, כי ראשי האגודה שכרו את הרוצחים ולא רק להרוג את הרצנשמיינ ויולוש, כי-אם גם את סטולפיץ, וויטה, ווינאויר ורודיטשב, יושב לראש האגודה רוכובוכין בקרים ותלמידיו, שבאו מורה גדול לכ"ד להפנין נגד המשפט, מבטיחים שיהיה מצח בי לא יבא לדין. מהרטינג ואווב, שנגלה היו שניהם מקושרי הקשר נגד בית המלכות ושריו נכארתו זמן גם ראשי שומרי הסתר בחו"ל, מסלקים ראשי האגודה את ידיהם, כי — יהודים הם. (סוד) היא כי גם ראשטקובסקי, חברו של הרטינג, הוא יהודי ממשפחת חסידים וציונים) אלו יכלה גם ממשלה לסלק ידית מהם, כי עתה אולי לא היתה צריכה להכנע כל כך לפני יתר הממשלות. אבל כבר ראג בורצב, שלא תוכל להפטר מהם מהרה.

ענה כאשר נכנעו מעט המאות השחורות באופן יבא יוכלו להרים ראש והרוח החפשי הולך וחורר בכל העם, למרות הנסיגה לאחור של שרי הממשלה, היה אפשר לקוות, שהצעת הממשלה משנת 1906 להקל מעט ליהודים את עול הנזרות ואשר רק בהשפעת אגודה העם הרוסי נסתרה כנגזי המניסמיריום, הוצע לפני הדומה, אכל פֶרנלנד משפיעה לרעה על רוסיא, אם שם בארץ החפשיה, שסוציאליים ונשים מושלים שם, גוזרים נזרות קשות על היהודים, איך תחון אותם יוסיא האוטוקרטיה?

— כביאליסמק נוסדה אגודה של בע"כ יהודים אמירים, ליסד מושבה חדשה בא"י או כסוריא. באגודה ישנם כבר כאלף חברים וחועד פנה אל החכם-כשי כקושטא בבקשה, להשתדל בעדו, שתמכור לו הממשלה המורקית קרקע בעד אלף משפחות ליסוד מושבה; עשיריה המחור ישלמו מיד והשאר בשעורים; לפטרם בעשר השנים הראשונות מכל מס והם יביאו כל מבשרי העבודה ויהיו מיד נתיני מורקיא. ח' יק"א, לפי חשבונה האחרון, מחזיקה בפולן 51 כ"ס למהחילים, 20 כ"ס למלאכת, 15 לנערות. יק"א יסדה בפולן כתי הלואה ליהודים.

לחזמין את האפיציר למלחמת השנים. בעיר ירו זה על זה ג' פעמים והאפיציר נפל חלל, בדור חדר אל חזהו ופצעו אנוש. היהודי הזה והדומים לו, הכועסים כל כך על מי שמזכיריהו את מולדתו, מרבים אנטישמים בכל מדינה והם לא ינקמו באוכלי בשר החזיר והשקט והעכבר המעירים קנאתם, כי אם ביהודים עניים נקיים.

בנות ישראל בשבי, כסרוב יהיה בפטרבורג משפט שני רוסים מחסיניו בעל המופת הודיע יאן קינגר שמאדספי. הם שמו להם למטרה, כנדל ילדים ולענותם ולסגפם, למען הציל נפשותיהם מניהגם. וביחוד הכינים להם ילדים יהודים. כשנה שעברה ננכה שפחה נוצרית שתי ילדות יהודיות בנות סוחר בפטרבורג, פוטסטאליטיש שמו, ומסרתן לבית הנזירים של הצעונים הנ"ל. הילדות שלחו מכתב אל אביהן, שלא יחפש אחריהן, כי בר המירו דתן, ובכך זאת לא חישף היהודי עמל מנפשו וחפש וגם הפוליציאי עזרה באמת לו, כי פטרבורג אינה בנליציאי, אלא ברוסיא... במקרה מצאו שני ירודים בעברם בספינה מפטרבורג שתי ילדות נהוגות בידי איש ואשה ופני הילדות עמופות היטב, האנשים חשדו מיד במוליכיהן, כי המה נונכי הילדות היהודיות והודיעו לפוליציאי. הפוליציאי בלאה את האיש והאשה עם הילדות ונודע, כי הן באמת הילדות הגנובות. נונכי הנפשות עודם בלואים ולא ינקו מענשם, כי ברוסיא לא התולים הם השליטים.

מכה נפש בשנגה. ככפר כובאלובא אצל ריגליצה ומוחוב בקש המזוג משה בירן לירות אל העופות הזרים, שבאו אל גנו, פתאם רץ ממולו בנו חורגו נער בן מ' שנים והכרז פגע בו ונפל הלל ומת. בראות האיש את אשר עשה ירה גם אל עצמו שני כדורים ונפצע קשה. לחשד שהרג את בן אשתו בצדיה אין יסוד, כי אשתו מעידה שלא היה שונא לנער.

פרי ההסתה. מבוטשאטש מודיעים אותנו, כי ביום א' שבוע זה נכנס אבר צעיר אל בית המזוג ישראל שלמה גוטפריד ככפר נוביסמאווצה הסמוך לשם וחמף ענה אחת ולא רצה לשלם. כאשר דרש המזוג מחירה הוציא האבר סכין ודקרוהו באמרו: אתה אוכל הכות ובשר ואני אסכול רעב! היהודי נפל מת. הרצח הזה הוא פרי ההמפה של בהגים שואפים לדם יהודים, שדבריהם מלאים רעל, הרוצח והחלל הנובא העירה. היהודים הבפרים מתאוננים כי כבשלים ובאפותם איזה מאכל הם מוכרחים להצפינו מפני עיני האכרים, כי מיד הם באים בתוכחתם הקבועה: אתם מוצצים דמנו ואנחנו מתים ברעב!

נובל בתור רופא. בערי גליציא סבב עד כה יהודי מן הארצי פרחי ושמו זימננד זילבערשטיין גלוח הזין, חנו כרגלו האחת וזרוע האחת יבשה ואמר כי רופא הוא מעוזרי הפרופסור נומנגל רק רבי מסטיין פללוהו שיהיה נע ונד כל ימיו. ההמון האמין בו ושלם לו בעד תרופותיו כסף מלא. כרינוב נתפש ונמסר את ביה"ד ונעשו למאסר לחדש.

רוצחים נמלטים. ארבעת הרוצחים הרוסים, שפצעו חדר ש"ז אל בית השלחני גראיובר בקראמא וחנקהו אותו וכני ביחו ונמלטו בשמעם קול רעש וכליל פורים במרם נתפשו על הגשר הרנו את היהודי שווארצברג, נמלטו בשכוע הזה מבית בלאס אחרי שנדחה ערעורם על משפטם וראש השודדים לאמא היה עומד להתלות וחבריו להאסר במאסר קשה שנים אחדות. הם שכרו שכנת הכרז של התעלה ונמלטו דרך מערת התעלה עד הגהר ואינם.

קונם על יהודים. ברוסיא למדו כל הפירמות הגדולות ממעשי הממשלה. להרחיק את היהודים מכל משרה. בזה הם רוצים לחנוף למפקנה השולטת. גולת נפש. הנערה היהודית, שנצולה לפני שכועים מכית רנזירות פה ושכה אג בית אביה, נקצחה שנית בשבי בערמה. שני אנשים התחפשו בבגדי זשנדרם ופקיד פוליציאי ולקחו את הנערה בחזק יד מכית אביה. מי היו השוכים לא נודע.

חמסני הבתים. החיט צדוק הארן בקראמא כתב אל בעד דירתו. שיחוס עכיו מהרים שכרה. אחד מידידי בעה"ב התנפל על החיט בקצף גדול ובעברה וזעם. כאלו היה הוא הנולץ והרשע ומרבה עניים וצעק כחמה שפוכה: החיט צדוק הארן המלשין יכול לדור גם ברפת!

נתפש בכזבו. פינחס! פינחס! פינחס! כן קורא המלמד את תלמידו המשקף בעד החלון ואין לו חשק לבא אל הנמרא, החרש אתה פינחס? — לא שמעתי רק את הקריאה השלישית, מצטרק פינחס.

משרה הספרות והמדעים.

מיטום ויועציו ע"ד גורל המקדש.

מאת א. פלרמאן פרנקפורט ע"נ מאין.

ידוע שאחר שכבש מיטום את חומות ירושלים והחיל לצור על המקדש. התיעץ עם יועציו, שרי הצבא, בדבר גורל המקדש. על אדות דעת מיטום באספה הזאת יש לנו עדות שני סופרי הסטוריה, הסותרים זה את זה. העדות הראשונה היא של יוספוס פלאניוס. שהיה בשעת המצור אצל הרומאים וראה בעצמו הרבן ירושלם. והשניה היא של סווערוס סולפיציוס. סופר נוצרי, שחי במאה הרביעית אחרי החרבן. הנני מעתיק בתחלה דברי יוספוס (מלחמת היהודים ספר ו' פרק ג' וד'): לשלש כתות נתחלקה האספה. אחדים הביעו את דעתם, לעשות כמצות חוק המלחמה, להרוס את המקדש, כי כל עוד שהמקדש קים לא יחדלו היהודים מלמרוד, אחדים דמו, שאם יעזבו המורדים את המקדש ולא יעשוהו למצב להתחזק בתוכו אז יחוסו הרומאים על המקדש ואם לא יעשו כן המורדים אז נקיים הרומאים מעון אם ישרוהו. אך מיטום יעץ שלא למסור בשום אופן בנין נהמד כזה לשרפה, כי הנזק יהיה של הרומאים אם יחריבו אותו ובהיפך יהיה המקדש תפארתם. דעת מיטום נתקבלה לפי דברי יוספוס והמקדש נשרף במקרה שלא מדעת מיטום ע"י לפיד, שזרק איש צבא אחד.

וסווערוס סולפיציוס בכרוניק שלו (ספר ב' פרק צ"ד) כותב כך: מיטום נועץ באספה, אם להרוס את המקדש, הבנין הגדול; לאחדים נראה, שאין לההריב המקדש, שהוא בנין נעלה מכל מעשי אדם, וזה יהיה ליעד על התנהגות הרומאים כחמלה. תחת שהריסתו תזכיר תמיד אכזריותם, נגד זה חרצו אחרים ומיטום עצמו משפטם, להרוס המקדש, למען הכחיד מן הארץ אמונת היהודים והנוצרים. כי האמונות האלה, אף שהן מתנגדות זו לזו, מסמור אחד יצאו. הנצרות היא תולדת היהדות. בהכחד השרש גם העץ בלה יבלה. בן נחרב המקדש ברצון אלפים לפני שלש מאות ושלשים שנה, לפי שחמת כלם (שאר היועצים) עלתה, הד"ר יעבב ברנאים במחברתו ע"ד הקרוניק (דו"ח של הסמינר הכרסלאי 1861) מראה בהקשים שרברי סווערוס כאן לקוחים המה ממיטום, סופר רומאי, שחי במאה הראשונה אחר החרבן ונודע כאחבתו לאמת בספורי מאורעות הסטוריים. יוב ספרו החמישי על היסטוריה, שבו הוא מספר ע"ד המצור על ירושלים, נאבד ואין ספק, כי מהספר הזה שאב סווערוס ידיעתו. ע"ב נוסח החכם הנ"ל לקבל הידיעה ההיא, שברצון מיטום נחרב המקדש. וכפרם שהקורא מרגיש, שספורו של יוספוס אינו אביעקטיבי או כמו שאומר הוא: איינען אונפערקעננבארען טאן בערעכ" נענדער אביזמליכקייט". אך גרש בספרו ד"י היהודים (ספר ג' פרק ט"ז) אינו מסכים לדעת ברנאים, שברצון מיטום נחרב המקדש והוא מחזק דבריו בישי מעמים. (א) איך יכול יוספוס לכתוב הדיפף ממה שאמר מיטום בעוד שמיטום חי והוא בעצמו קרא את ספר מלחמת היהודים" (ב) אי אפשר שמיטום השפיע על יוספוס לכתוב זאת. כי אם באמת החליט מיטום לההריב המקדש לא היה לו להתכייש בזה בפני הרומאים, ששאנו את היהודים. כפי שנראה אחר הוכחותיו של גרש תמורות מאד ופלא שהוא כתב דבר כזה.

בשתי בוונות כתב יוספוס את ספרו מלחמות היהודים. ראשית להסיר מעליו חרפת הגנידה, שהתנאל בה בעברו אל מחנה הרומאים ושנית לשבח את נדיבת מלכי הרומאים. שנצלם חסה. וע"כ לא יכול לספר איזו מעשה אכזרי משר צבא רומאי — כפרט משעת המצור על ירושלם — כי ע"י זה יגדל עונו בעיני היהודים, שעזבם בכרי לעבור אל מחנה הרומאים. ונראה נא עוד מה שכותב החכם ברנאים (שם ע' 69). ע"ד אספת יועצי המלחמה יש לנו שתי ידיעות, האחת, אשר לפיה רצון

מיטום היה לחוס על המקדש ודעתו נתקבלה והמקדש נחרב רק במקרה, היא כתובה בפני מיטום ובידי האיש שנכנע לו וגם בעת שנחשב מיטום למלך טוב ונדיב ורצה שיחשבוהו לכך. השניה נכתבה בעת שמיטום כבר מת וגם מלכות רומי לא היתה אז בידי משפחתו. היא אינה רואה בחרבן בידם"ק איזה מקרה, אלא סיום החלטת מיטום, שממעמים פולטיים נראה לו החרבן נחוץ. כותב הידיעה הוא מיטום, סופר הסטוריק, שהיה במצב טוב ואפשר היה לו לשאול את פי שרי צבא, שאינם מושפעים ע"ד מהלך האספה. לפ"י ברור, כי יוספוס שנה דעת מיטום, לפי שהאחרון הניה את ספרו והוא רצה אז לרבוש לו שם בתור מלך נדיב ורחמן. גם יוספוס בעצמו רצה, שלא יהיה שם מיטום זכור לרע כפי היהודים.

גם מכיא גרין ראיא לדבריו, שליאון רגיער הוכיח בהובחות ברורות, כי שמות שרי הצבא, שמזכיר יוספוס כפי מדרגתם ומעלותם, נכונים המה. אבל אין מוכח עוד מזה, כי גם תבן הסיפור הסטורי הוא, וכי לא שנה לשם מנדנץ. גם בספרו של החכם De Saulcy * שמכיא גרש אין ראיא, החכם הזה מודה, כי קרוב לדאי ישפירו של סווערוס הוא ממקור מיטום, רק הוא כוצא. שיוספוס הוא יותר נאמן, כאשר הוא היה עדי-ראיה של המלחמה, הוא נותן לפנינו ממה נפשך: Ou Joseph n'a écrit qu'un pur roman d'imagination, conçu pour la plus grande gloire de Vespasian et de Titus, ses bienfaiteurs ou de tout l'ensemble de ce récit il résulte de la manière la plus claire, que, Jusqu'an dernier jout du du siège, Titus n'a cessé d'esperer que les Juifs viendraient à résipiscence. (page 375.)

נקבל זאת ונניח כי עד היום האחרון של המצור בקש מיטום את היהודים, שימסרו את ירושלים בידו ברנאים מדמה, כי מעמים סמרטניים עשה מיטום, שבשעת העכוב יוכרו רומאים לבנות הסוללות) למען לא יחרב את ירושלים, הלא זאת כלכד, שהיהודים לא אבו לעשות זאת והאריכו זמן המצור. עד בי ע"י כן נפתח כבוד מיטום והרומאים בעיני ישראל והעמים, האם לא היתה זאת סבה מספקת למיטום, שינקום בישראל ע"י שרפת המקדש?

בזמן האחרון הופיעו איזו ספרים ע"ד מיטום, שלדעתם היה מיטום בתחלת מלכותו אכזרי כנירון, רק אח"כ שנה התנהגותו **). כפי חז"ל הוא נזכר תמיד כהכנוי "רשע", וכודאי לא היה מיטום לפני חומות ירושלים amor et deliciae generis humani, כמו שנראה בסוף מלכותו. לפי זה יש לנו בכרוניקה של סווערוס הידיעה האמתית ע"ד האספה, והיא סתאימה לקבלת חז"ל.

* Les derniers jours de Jérusalem par F. de Saulcy, membre de l'institut. Paris 1866.
** ראה Le véritable Titus par Beulé ג"כ חבר האקדמיה הצרפתית.

יונה ראזענכויים פריידא ווינירויב מאורשים בח' אב הרס"מ. פאדוואלאטשקא סעחיסטוב. בשם ח, תקון ספרים הננו מגישים כמזימ לחברנו נזר יוסף בעער לארופי עם מ' רייזל עמער פה. הנבאים הירץ זאלץ, פינחס פישער — בבורקא. מרדכי פישלר במושיגסקא מברך את ידידו מר שמואל פרנקל לחתונתו עם מרת צירל סנל מלוטוביסקא. זר שישנים למרת צירל סנ"ל מלוטוביסקא לבאה תחת צל אפריון עם מר שמואל פרנק. מו"ט להוריה. אברהם סנ"ל — סמבור הישנה. לעמל סליק מסאנוק מברך כמז"מ את דודו מר צבי סליק מנרודק לבאו בכריה החתון ועם מ' שיף מבאבניא. מו"ט להמאורשים. מעפק לבי הנני כביע כמז"מ לרעי וחברי לדעה מר ויינבל שפאנויף לחתונתו. אהרן האבער. הנני מברך כמז"מ את חברי מר ויינבל שפאנויף לחתונתו. מנחם האבער — זאבנא. סמעמקי לבנו אנו מברכים כמז"מ את אחינו מ' אהרן זעליג לחתונתו מו"ט לאבותנו. שמואל פרנס, זלמה פרנס.

הזרה

מהחברה. אחדות בוין.

הננו מודיעים כזה, כי לא שלחנו עתה שום אדם לקבץ נדבות בשביל חברה. מטרת חברה זו, "אחדות" היא לתמוך בידי יהודים עניים מגליציה, הבאים הנה לרשי כרופאים, חובה על הקהלות ועל עשירי גליציה לתמוך בה. נדבות ישלחו ישר אלינו ע"פ הכרזה:

Bernard Hofbauer, Wien, I., Tuchlauben 20.

אברך את רעי לדעה מר יוסף בער כמז"מ מאיר בורשטין - בוכרקא. לארוסו.

ברגשי אהבה וששון אביע במז"מ לידורי מר צבי בהגי מו"ה מרדכי מנחם דייטש מקאמבארניא לחתונתו עם מ' רחל לאה בארט מארווייב. מז"מ משה בוימאָל - אדריחוב.

במז"מ החול על ראש ידירי מר שמואל שעכ-טער מבראקולא לבאו החת על אפריון עם מ' הרסה שפיטץ מהורונקא. גם הורי מברבים את הוריו במז"מ. צבי אריה ליינשטיין - חורוסקוב.

ברגשי אהבה וידידות תבענה שפתי במז"מ לש"ב מר אהרן זעליג פרנס לחתונתו עם מ' הנצי בת הג' ר' יעקב מאיר אדלרשטן. מז"מ לאבותם.

נחום פרנס - סיקלובקא. במז"מ תעלה לראש ידירי מר אברהם זילבינער מכישאנוב לחתונתו עם בת הג' מו"ה מרדכי רעבהון מביכאטשוב. מז"מ להוריו.

שמחה בנימין ליכטער יליד לובאטשוב. ממעמקי לבי אביע במז"מ לדעי מר חיים איינ-האָרן לארוסי עם מרת גאלדא הורוויץ מאושפיצין. מז"מ להוריו. א. צ.

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten!

- Graetz, Gesch. d. Juden 13 Bde.
 - Meyers, Convers. Lexicon 20 "
 - Brockhads " 17 "
 - Spamers, Jll. Weltgesch. 11 "
 - Brehms Tierleben 11 "
 - Leixner, Literaturgesch. 4 "
 - Kaufm. Bibliothek 5 "
 - Weltall und Menschheit 5 "
 - Allgem. Naturkunde 10 "
 - Sämtliche Klassiker (illustr.)
 - Gediegene Belletristik "
- Alles in neuesten Auflagen, prachtvoll gebunden liefert gegen Monatsraten von K 5.- aufwärts:
- A. WEISSMANN Podgórze (Gallzien).

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקאררעספאָנג-דענק, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ. רעכנינג, האנדעלס-א ווכסעלרעכט, ווארענקונדע, געאגראפיע, שענשרייכען, וועלטגעשיכטע, עס פער אנטאָ-וועלט פרא א כע, סטענאָגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ו. ו. קאָנן יעדערמאן אָהנע בעזאָנערע פאָרקענטנוסע אים בריעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. - האָנאָראַר מאַססיג. - ביי גלייכצייטיגער טיילנאָהמע אָן 4 לעהר-פּעכערן.

Stenographie gratis אָנפאָרען נור גענען רעטורקארטע. פראַסעקטע גראַטיס. פראַבערועפּע אַ 1.50 K פראַנקאָ. ערפאָנג נאַרנאָטירט! Erstes commercielles Unterrichts-Institut. Abteilung für briefl. Unterricht A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau H-E.

דייטש-איזראעליטישער סינאגאגען פערבאנד צו האמבורג.

כיי דעם דייטש-איזראעליטישען סינאגאגען-פערבאנד צו האמבורג זאָלל דיא דורך דאס אַללעכען אונזערעס אָבער ראַכבינערס נב"ת ערלעדונגע

אבערראבבינערשטעללע

דעמעכסט וויעדער בעזעמטט ווערדען. נאך פאָרשריפּט דעם שטאטוטס דעם דייטש-איזראעליטישען סינאגאגען-פערבאנדעס מוסס דער אנצושטעללענדע

איינ גרינדליכער סעננער פאָן ש"ס אונד פוססיס זיין אונד דערען אינהאלט אלס דיא אונפערבריקליכען פרינציפיען זיינעם פריוואטלעכענס אנערקעננען, זאָוויא דאס ראַכבינאָטטירדיפּלאָס "התרת הוראה" פאָן מינדעס-טענס צוויי זאָלכען ראַכבינערן. די דען פאָרגענאָנטען פרינציפיען ענטשפרעכען. ערלאנגט האכען.

בעווערער, וועלכע אָמאדעמישע כילדונג אונד בעדייטענדע רעדנעראכע בעזיטצען מיססען, וואָללען איהרע מעלדונגען נעכסט ציינסיסען ביז צום 10 סעפטעמבער א. צ. איינזענדען אן דען

פאָרשטאנד דעם דייטש-איזראעליטישען סינאגאגען-פערבאנדעס צו האמבורג. ביורא: סינאגאגע באָרנפלאַץ.

Erstes und Grösstes Grammophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail LEMBERG, Syketuska 2. KRAKAU, Grodgate 71. גענעראלפערטערטער דער גראמאפאָן אקציען-געזעלשאַפּט מיט מאַרקע, שרייבענדער ענגעל ארעסטעס לאַנער פאָלישער, דייטשער, העברע-אישער אונד יודישער פּלאַטען מיט מאַרקע, ענגעל 20.000 פּלאַטען ערסטערטער קינסטלער שטעטס אַם לאַנער! רעפּראַטירטילע אונד ווערקשטעטע אים אַרען בעסטע אומטוישבעדינגונגען. - פרייזקאטאלאָגע נראַטיס אונד פּראַנקאָ.

חות יא"ר

בו נכבצו דרושים וכאורים על פסוקי תנ"ך ודרשות חז"ל כדרך מוסר ומליצה יגם דברי אגדה לכל שנתות השנה, למועדים ולרגלים ולסרטי אבות ודרשות יפות לנשואין והספדים. מאת הר"ג הר"שן המהולל הנודע מו"ה יוסף אלעזר ראָזענ-פּעלד האבד"ס גאלגאָץ מחבר ס' עטרת צבי. הספר מכיל שי' דפים גדולים מרובעים כדפוס יפה מאד. - מחירו 5 כתריום. - לרשינו אצל המחבר: Ober-Rabbiner Josef Rosenfeld Gálgócz, Ungarn.

מכתבי מחקר ובקרת

החפץ בספרי, "מכתבי מחקר ובקרת" ספר ראשון הכולל כתובו מכתבים בשיטות הזמן בחכמת ישראל העתיקה והחדשה יוכלן לפנות למערכת, המצפה, ותחת שהיה מקחו עד הנה יותר משני כתרים יקבלוהו קוראי המצפה כמחיר כתר אחד עם פאָרשט. לחכמים ומחברים אשלחנו תמורת ספריהם. כתובתי: שמואל אלכסנדראוו בעיד באַברויסק פּלך מינסק ברוסיא.

כה דהתרא עדיה!

כל החפץ לגלח הזקן בהתר ולא באסור יקנה ממני את אבק-הגלוח החדש EXCELLENT כשמו כן הוא, טוב ויפה וריחו נעים ומועיל לגלוח הזקן ברגעים אחדים עצהו"ט. הירא דבר ה' יוצא בזה ידי חובת המקום וי"ח הכריות. מחיר הבה אחת כתר וחצי. שתי תבות שני כתריום וחצי. ע"י נאכ-נאחמע לא ישולח כתובתי עתה.

MOSES KATZ Jaffa, Palästina, Poste restante. לפנים היה מושבי בלנדון.

המים והאש

בסוד חכמי חרשים ונבניי לחשים מאת ד"ר שלמה רובין. תרס"ט. מחירו 40 הלר. הספר היפה הזה ויתר ספר המחבר נמצאים למכירה אצל א. פויסט בקראקא ואצל פ. ה. וועטשטיין שפיטאל-גאס 20.

להודיע באהי, כי יסדתי פה טאָרנאָפּאָל פּבליקה חדשה של כל מיני בשר מעושן, היינו וואורשט, סאלאמי, ברוסט, צונגען, שינקען וכו'. כל עבודת הפבליקה נעשה ע"י כח אלקטרי בכל המכונות הדרושות לזה. ובעזה"ל הכל הוא על מהרה הכשרות, כאשר יעידון ויגידון עלי הרב הגאון האב"ד רפה שליט"א עם בית דינו. ודא הוא סהדותא:

עדה השורה הזאת ועד הגליון הלז, מאתנו בר"צ ח"מ על

הזעלכווארען-פאבריק מכל מיני בשר מעושן

שנתוסדה פה"ק, מאת הרבני הנגיד מו"ה שלמה פאדרארצער נ"י הנודע לכל יודעיו ומכיריו לאיש ישר ומוחזק בכשרות כאחד משלומי אמוני ישראל, וגם האיש הנספח מאת בעל הפירסא לפקח על ההכונה והנהגת הפאבריק, הוא מופגג בתורה רחיל חטאין וירא ד' מרבים, ושניהם באחד מרקדקים כחוש השערה, שיהיה הכל נעשה בהכשר ויהרון, לכן באנו בזה להודיע בישער בת רבים להוראים וחרדים לדבר ד', משבו וקחו לכם משופרי דשופרי, ויאכלו עניים וישבעו אפילו המהדרין מן המהדרין בלי שום חשש ופקוקי וע"ז בעה"ח יום ד' ב"ד ארר תרס"ט לפ"ק טרנאפאל

הק' שמעון באב"ד חופ"ק והגליל
הק' ישראל פרנס ראב"ד ומיצד"ק הנ"ל
הק' יהושע העשיל באב"ד דומ"ץ דפה"ק

כל החרדים לה' ולהתורה ויאילו לקנות מידו מעשי הפבליקה הזאת, אשר כל שועמיהם יפיקו רצון משוב מעמם וממקחם השוב ומכשרותם הבטוחה, גלאַטט בשר. ויהי לבכם נכון ובטוח, כי אשרהם באמונה.

שלמה פאדרארצער. Salomon Podhorzer, Turnopol.

מכתבי הוראה פרוסקט מפורט חנם.

הדורש פרוסקט ומשרם 25 הלר כמראקות יקבל גם את הספר, "המונות ומפוסים" המכיל שלשים ספורים וציורים, מחיי היהודים בגליציה. שכתב לדוגמא כתר אחד. שכתב וואלקאווסקי, פאסטפאך נ' 119 Krakau.

לאהנענדער ארטיקל

פערזענדבאר פיר הויזהאלט, קאנדיטארייען
ליקאר-ערציגער נעט. פיינסטער אונד ביל-
לינסטער ערואטץ פיר וואנליע.
Fahlberg Vanillin פאן דער
SACCHARIN-FABRIK A-G.
vormals Fahlberg, List Co.
הויפט-דעפאָה פיר אינ- אונד אויסלאנד:
Manó Markovits, Budapest,
XII, Sip-ntcza 17.
פערט-עטער געזיכט.

ספרים

אודיע, כי בניה מסחרי ישנם ספרים
שונים הן עברים הן זשורנונים. גם ספר
הנ"ך, חומשים, סדרים וכו'. לכד דורש
אשלח אפערטען.
Moses Lefkowitz, Kolomea.

בארירלען

אדער שענע בירנען
זענדעט אין 5 ק"ג פאָסט-קערבל מיט-
מעלס נאכנאמע פיר 2. קר.

Klein Mór Solt-Vadkert
(Ungarn).

פריזקוראנט גראטיס
ביי גרעסערער אבנאהבע פרייז-ערמעסיגונג

גענוע שמאלץ

אונד קוה-בוטטער טעגליך פרישע
פערזענדעט
Juda Zins, Husiatyn (Galiz.)
פרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
מבערוזאן טפרעטיסלא וסטטריא שליט"א זענדע
אויף פערלאנגען.

כל הבא לקאלאמיי

ורוצה לאכול כשול כדיוטו בכשרות ונסיות
עצהו"ש. שיטעס לחכו וללון לינה הגונה
שיפס רצון. יפנה נא רס להאטעל
ורעסטאראציאן. שהבינותי פה מחדש בבית
המני ה"ר עזריאל העלער כרחוב וואלאָווא.
שלמה שטיין.

האמעל ורעסטוראציאן כשר
דבע-י יהודים של
שלום אהרן ראזענטאל
בלבוב. רחוב רעזניצקא 13.
טעלעפאן נ' 1314.

Wyd.: { **Naftali Hof.**
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutscher's Podgórzu

וועלכע פריידע אונד וועלכען שמאלץ עמפּינדעט
דיא דויזנרויא בייב אובליק אידער בלאנקען
אפּעטיטליך ריינען קיכע! אונד וויא שנעלל איזט
אלעס גערייניגט. דיא וועשע וויא דאס נאנצע הויז!
איין צויבער דער בעהאנליכקייט אונד פריידע
בעהערשט אידר היים. מיט

שיכט-זייפע

איזט דאס לייכט צו ערהייכען!

כשרה רעסטוראציאן אונד האמעל

אימפעריאל

אין סטריא

דעם דוד האבער ווי א ווי דעם באהנהאף איזט ניי איינגעריכטעט
נאך ערפארדערניס דער צייט מיט אלעס קאמפאָרט, זויבער, נעם, מיט
אלע בעקועמליכקייטען.

בעסטעס איינקהרהויז פיר יודישע סוחרים און רייזענדע.
בילריגע פרייזע.

מאטיעס-פאסט-הערינגע

איך אָפּטערייערע

נייע פאָסט-קאָרלע צירקא 30 שטיק א 4 קר. פראנקה יעדע
שטאציאן.

1/4 טאננע 22 קראנען. 1/8 טאננע 12 קראנען אב הראהא.

Leopold Bertel, Krakau.

ביי פערלאנג פרייזקוראנט גראטיס.

כשרה זעלכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Góruchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעס. די פאבריק איזט
מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ו. ו.

אונד ערציגט נור פרימאדווארע

בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

זעהר גיצליך און פראקטיש

די בעריהמטע בעוועהרטע

טשאלענט עפען

ואלען אין קיין שום יודישע פאטיליע גישט
פעהלען. ערשטע אין דער וועלט, אויס מאסיווען
שלאסערבלעך, גאראנטירט 20 יאהר האלטבאר,
איינגעפיהרט ביי הונדערטער רבנים וצדיקים,
מיט א ביסל האלצקויהלען בעהייצט האלטען
זיי היץ ביו מוש"ק, מיט פערשלוס. האב
טויזענדער דאנקשרייבען. פרייז: 1 אָפען פאר 4
טעפּף פער 3 ליטער, 2 פאר בשה, 2 פאר חלב
(סעפעראטע אבטיילונגען) 11 קראנען; דעטאָ
פער 4 ליטער 12 קר.; 1 אָפען פאר 6 טעפּף
פער 2 1/2 ליטער, 2 פאר חלב, 4 פאר בשר
12 קר., דעטאָ פער 3 ליטער 13 קר., פּר 3 1/2
ליטער 15 קר., פער 4 ליטער 18 קר. — צו
יערען אָפען א געדוקטע געברויכטאנצייגע. —
געגען אנאכע, רעסט פער פאָסטנאכנאהמע.
Jos. Perlberger, Oefen-Fabrikant
Myślenice, (Galizien).

משוררים געזוכט.

איך זוכע פיר די ימים נוראים הבע"ל
איינען גומען כאססיסמען, איינען גומען
שענאָר, וועיכע גומ נאמען לעזען קענען
אונד מיט גומען שטימען בענאכט זינד.
געהאיט צו 100 קר. קאָסט עט קוואר-
טיער, אויך נעבענאיינקאכמען ביו 70 קר
צו מעלדען ביו 8 אויגוסט 1909 אן
Simon Deutsch Oberkantor
Oświęcim (Gal.).

ISIDOR KRIEGER

Friedland bei Mistek (Mähren)
פערזענדעט פוהרמאנס- אונד פיאקער-
פייטשען אויס פרימא קערן-לעדער גע-
שניטמען צו בילליגסטען פרייזען. פערזאנד
פער נאכנאדמע.

יואל וויינרעב, לעמבערג, קראקויערגאססע נומר 32, עקע שטעלעצקאנאססע נומר 2

עמפּיעהלם זיי גרעסטעם
שפעציעל פיר אויסשטייער איינהייפע איינגעריכטעטע פאנאזין פאן ניהייטען אין שניטער, זיידעך, וואללשטאפּפער, מאדעווארען.